

OECD med kritisk blick på norsk langtidsplan for forskning og høyere utdanning

På et møte i Oslo i mars la teamet som OECD har oppnevnt for å forestå landgjennomgangen av Norge, fram for kommentar et foreløpig utkast av sine hovedkonklusjoner. Den endelige rapporten vil bli lagt fram på en konferanse i Oslo 13. juni i år.

EGIL KALLERUD,
Forskningspolitikk

De foreløpige vurderingene og konklusjonene i utkastet indikerer at OECD vil komme til å mene at det er behov for betydelige endringer i deler av norsk forsknings- og innovasjonssystem og -politikk. De krediterer Norge for å ha hatt høy evne til å utnytte sine muligheter til å utvikle en sterk ressursbasert økonomi. Norge trenger imidlertid et sterkere og mer omstillingsrettet forsknings- og innovasjonssystem enn i dag for å kunne gjennomføre den «tredobbelte omstillingen» som norsk økonomi og norsk forsknings- og innovasjonspolitikken nå må gjennom: fra en sårbar petroleumsbasert økonomi til en mer diversifisert og robust økonomi, til et innovasjonssystem som er mer konkurranseorientert og effektivt, og mer orientert mot samfunnsmessige utfordringer (klima, matsikkerhet, aldring, helse) som i økende grad virker inn på norsk økonomi. OECD-teamet mener at forskningen i det norske universitets- og høyskolesystemet er god, men ikke fremragende, den resultatbaserte delen av finansieringssystemet stimulerer ikke i tilstrekkelig grad kvalitet, og det er behov for mer konkurranse både mellom og innenfor høyere utdanningsinstitusjoner. Teamet advarer mot ytterligere homo-

genisering av norsk høyere utdanning og mener at et binært system er å foretrekke. Forskningsinstituttene har et stort potensial for å bidra til omstilling, men Forskningsrådets instituttpolitikk bidrar for lite til å realisere det. Norge har en velutviklet politikk for næringsrettet forskning og innovasjon, men den synes mer innrettet på å støtte allerede sterke områder enn å fremme nye sektorer og nye diversifiseringsområder.

I utkastets direkte kommentarer til langtidsplanen får den ros for oppnådde resultater med hensyn til langsiktighet, tverrdepartementalt samarbeid og strategisk orientering, men flere begrensninger må overvinnes i fortsettelsen: Planen er ikke egentlig en tiårs-, men en fireårsplan, planens flerårsbudsjetter er ikke bindende, dens prioriteringer er lite selektive, og den har i begrenset grad lagt grunnlag for nye koordineringsformer i regjeringen. Bare prioriteringer under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde har øremerkede budsjetter, og særlig prioriteringene knyttet til samfunnsmessige utfordringer preges av svak strategisk orientering. Teamet finner mange spor av to prinsipper som de mener gjennomsyrrer norsk politikk: sektorprinsippet og konsensusprinsippet. De gir godt grunnlag for inkrementell videreutvikling av allerede sterke områder, men skaper barrierer for endring og omstilling.

Michael Stampfer er medlem av OECDs analyseteam for gjennomgangen av Norge, som han var det da OECD vurderte svensk innovasjonspolitikken i 2015.

De mener sterkere endringskrefter må tilføres systemet og diskuterer særlig behovet for et organ som kan drive koordinering, prioritering og omstilling «from above», til forskjell fra den koordinering «from below», gjennom Forskningsrådet, som er dominerende i dag. Så langt noen smakebiter fra utkastet, først 13. juni vil vi se om dette er dekkende for teamets endelige vurderinger og forslag.

Matthias Schmelzer tegner i boken som er anmeldt på s. 29 i dette nummer av *Forskningspolitikk* bildet av en internasjonal organisasjon som i de første tiårene etter annen verdenskrig hadde stor innflytelse på de vestlige industrilandenes økonomiske politikk. Organisasjonen ble en sentral sam-

beidsarena for, med OECDs egne ord, «like-sinnede land» i den vestlige, rike del av verden og «det økonomiske motstykket til NATO». I dag er, ifølge Schmelzer, ikke organisasjonen lenger helt hva den var. Den kalde krigens endelikt og høyere økonomisk vekst i mange land utenom «de vestlige» som verken er eller vil være medlem av organisasjonen, har bidratt til å svekke OECDs rolle til fordel for EU, G20 og andre. Men OECD gjør seg fortsatt gjeldende, med kvalitetsstatistikk, state-of-the-art policyanalyser

og landgjennomganger – blant annet av medlemslands og andre lands forsknings- og innovasjonspolitikken. OECD er for tiden en synlig aktør i nordiske lands forsknings- og innovasjonspolitiske debatt. Andrew Wykoff, direktør for OECDs vitenskaps-, teknologi- og innovasjonsdivisjon, deltok på Forskningsrådets konferanse 2. mars (s. 14 i dette nummer av *Forskningspolitikk*). OECD foretok i 2015 en landgjennomgang av Sveriges innovasjonspolitikken (se *Forskningspolitikk* nr. 4, 2015), og nå står Norge for tur.